

Tadeusz
Lewicki
bilimsel
bir toplantı
sonrasında

moyen-âge" (RO, XXI [1957], s. 301-343). Üç bölümünden meydana gelen bu eserin birinci bölümünde Kuzey Afrika'da yaşayan İbâzîler'in menşei, ikinci bölümünde Libya'nın doğu kısmı olan Trablus bölgelerindeki İbâzî grupları, üçüncü bölümünde ise sözü edilen grupların coğrafi dağılımı ele alınmaktadır. 7. "Les ibâdites dans l'Arabie du sud au moyen-âge" (FO, I [1959], s. 3-18). 8. "Un document ibâdite inédit sur l'émigration des Nafusa du Çabal dans le Sâhil Tunisiens au VIIIe/IXe siècle" (FO, II [1960], s. 175-191). 9. "Les historiens, biographes et traditionnistes ibâdites-wahabites de l'Afrique du nord du VIIIe au XVIe siècle" (FO, III [1961], s. 1-135). Bu uzun makale, Marius Canard'ın "Les travaux de T. Lewicki concernant le maghrib et en particulier les ibadites" başlıklı çalışmasıyla birlikte Mâhir Cerrâr ile Rîmâ Cerrâr tarafından el-Mü'errihûne'l-İbâzîyyûn fi İfrîkîyye's-şîmâliyye adıyla Arapça'ya çevrilerek yayımlanmıştır (Beyrut 2000). 10. "The Ibadites in Arabia and Africa" (Journal of World History, XIII [Neuchatel 1971], s. 51-130).

BİBLİYOGRAFYA :

Tadeusz Lewicki, el-Mü'errihûne'l-İbâzîyyûn fi İfrîkîyye's-şîmâliyye (trc. Mâhir Cerrâr - Rîmâ Cerrâr), Beyrut 2000; Necîî el-Akkî, el-Müsteşriķûn, Kahire 1980, II, 505-507; Amr Halîfe en-Nâmî, Dirâsât 'ani'l-İbâzîyye (trc. Mîhâîl Hûrî, nr. M. Sâlih Nâsîr - Mustafa Sâlih Bâcû), Beyrut 2001, s. 36, 37, 48, 109, 192-193; Yahyâ Murâd, Mu'cemî esmâ'i'l-müsteşriķîn, Beyrut 1425/2004, s. 638-640; W. Behn, Concise Biographical Companion to Index Islamicus: An International Who's Who in Islamic Studies from its Beginnings Down to the Twentieth Century, Leiden 2006, II, 419; M. Canard, "Les travaux de T. Lewicki concernant le maghrib et en particulier les ibadites", RAfî, CIII (1959), s. 356-371; W. Zajaczkowski, "Bibliographie des travaux de Tadeusz Lewicki", FO, XI (1969), s. 7-47; M. Îsâ Mûsâ, "el-İbâzîyye fi a'mâli'l-müsteşriķî'l-Bûlûnî Tâdûzlîfîkî: Bibliyûcrâfîyâ", 'Âlemü'l-kütüb, V/1, Riyad 1404/1984, s. 83-89.

HARUN YILDIZ

LEYLÂ bint EBÛ HASME

(ليلى بنت أبي حسنة)

Leylâ bint Ebî Hasme
b. Huzeîfe b. Gânîm el-Adêviyye
el-Kureşîyye

Kadın sahâbî.

Kureş'in Benî Adî koluna mensuptur. Kocası Âmir b. Rebia ile birlikte İslâm'ın ilk yıllarında Resûl-i Ekrem'in davet faaliyeti için Dârulerkam'ı merkez edinmesinden önce müslüman oldu. Müşriklerin baskıları yüzünden kocası ile birlikte Habeşistan'a yapılan iki hicrete de katıldı. Ardından Mekke'ye döndü. Hz. Peygamber'in hicrete izin vermesinden sonra kocası ve oğlu Abdullah ile beraber Medine'ye hicret eden ilk muhacirler arasında yer aldı. Onun Medine'ye hicret eden ilk kadın muhacir olduğu da söylenmektedir (İbn Sa'd, I, 226; VIII, 268). Hz. Peygamber zaman zaman Leylâ'yı evinde ziyaret ederdi. Medine'nin tanınmış fakihlerinden biri olan oğlu Abdullah'ın anlatlığına göre kendisi henüz çocukken Resûl-i Ekrem evlerine gelmiş, o sıradâ annesi Abdullah'ı, "Buraya gel, sana bir şey vereceğim" diye çağrırmış, Hz. Peygamber çocuğa ne vereceğini sorup bunun hurma olduğunu öğrenince çocuğa bir şey vermediği takdirde yalancı durumuna düşmüş olacağını belirtmiştir (Ebû Dâvûd, "Edeb", 80). İbn Abdülber en-Nemerî, Şîfâ bint Abdullah'ın Leylâ bint Ebû Hasme'den hadis rivayet ettiğini kaydeder.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn İshâk, es-Sîre, s. 157, 160; İbn Hişâm, es-Sîre², I, 322, 470; İbn Sa'd, el-Tabakât, I, 204, 226; III, 387; VIII, 267-268; Mu'sâb b. Abdüllâh ez-Zübeyrî, Nesebû Kureş (nr. E. Lévi-Provençal), Kahire 1982, s. 337-338, 369, 376; Taberî, Târîh (Ebû'l-Fazl), II, 330; VI, 427; İbn Abdüller, el-İstî'âb, IV, 401-402; İbn Seyyidünnâs, 'Uyûnû'l-leser, Beyrut, ts. (Dârû'l-mâ'rife), I, 115, 173; İbn Hacer, el-İşâbe, IV, 400; Ahmed Halîl Cum'a, Ni-sâ'î min 'âsîrî'n-nübüvvüe, Beyrut 1412/1992, I, 327-335.

RIZA SAVAŞ

LİPKALAR

Çoğunluğu

Polonya ve Litvanya'da yaşayan
bir Tatar grubu.

XIV. yüzyıldan itibaren Litvanya ve sonraları Lehistan'ın güneydoğu bölgelerinde yaşayan Tatarlar'ı ifade eder. Litva kelimesinin zamanla Lipka şeklinde telaffuz edilmesinden dolayı Litvanya Tatarları'nın Lipka Tatarları diye adlandırılmışlardır.

söylenir. Kaynaklarda, özellikle XIV. yüzyılın sonunda Litvanya Büyük Prensi Witold zamanında Altın Orda Devleti'nde çikan karışıklıklar yüzünden ve Litvanya'nın teşvik edici politikalarıyla Litvanya topraklarına birçok Tatar'ın geldiği belirtilir. Zakon Haçlıları'na (Tötön şovalyeleri) karşı yapılan, Lehistan-Litvanya Birliği'ni güçlendiren ve Polonya tarihi açısından önemli sayılan Grunwald savaşına (1410) birçok Lipka Tatarı katılmıştır. Lipkalar, XVII. yüzyıldan itibaren Lehistan-Litvanya Birliği'nde kendilerini daha açık bir şekilde gösterirler. Askerî hizmetler dışında genellikle tarım, hayvancılık ve ticaretle uğraşıyorlardı. Konuştukları Türkçe, Kıpçak Türkçesi grubundandı. XVII. yüzyılda Lehistan'da kötü şartlarda yaşayan bir kısım Lipkalar 1672'de ayaklanarak aynı yıl meydana gelen Karmanî seferinde Osmanlılar tarafına geçti. Sefer sonunda yapılan Bucaş Antlaşması ile Podolya, Osmanlı topraklarına katıldı ve Lipka Tatarları, Osmanlı Devleti'ne göç imkânı buldu. Leh Kralı III. Jan Sobieski, Lipkalar'a karşı 1672'de Lipka Ayaklanması diye anılan sefere çıkmak zorunda kaldı (Sikorski, s. 101-211). Bütün bu gelişmeler Lipkalar'ın ellerinden alınan haklarına tekrar kavuşturmasını sağladı. İzvança (Zuravno) Antlaşması'yla da (1676) Lipkalar'ın göç konusu tekrar karara bağlandı. Bunların bir kısmı 1673 ve 1683'te III. Jan Sobieski'nin yanında Osmanlılar karşısında yer aldı. Osmanlı Devleti'ne bir diğer Lipka göçü XVIII. yıl başında Stanisław Leszczyński'nin de adayı olduğu krallık seçimi sırasında gerçekleşti. XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Lehistan'daki olumsuz siyasal gelişmeler ve Lehistan'ın taksimi hadiseleri karşısında meydana gelen mücadelelerde Lipkalar büyük yararlılıklar gösterdi. Son Leh Kralı Stanisław August Poniatowski döneminde Bar Konfederasyonu'na (1768-1772) katıldılar. Lehistan'ın ikinci taksiminin hemen öncesinde cereyan eden Leh-Rus savaşında (1792) birçok Lipka hizmette bulundu. Lehistan'ın taksimine karşı çıkan 1794 Kosciuszko İsyanı sırasında katılan Lipkalar da katıldı. XIX. yüzyılda Napolyon savaşlarında ve Lehistan'ın bağımsızlığını kazanması için meydana gelen ayaklanmalarda da yer aldılar.

XIX. yüzyılda Lipkalar'ın kimliklerini koruma ve İslâm'ı yaşama hususunda sıkıntılıları arttı, bazıları göçe zorlandı. Ancak yine de Kur'an'ın Lehçe'ye çevirisi ve yayını 1838 ve 1858'de mümkün oldu. XX. yıl başında tek camileri Lublin iline bağlı Studzianka'da idi. Fakat bu cami 1915'te